

Boekbesprekingen Comptes Rendus

A.M.G. RUTTEN. *Magische kruiden in de Antilliaanse folklore: Etnofarmacologie van het Caribisch gebied*, p. 188, 24 figuren, 1 lijst, 5 bijlagen. Erasmus Publishing, Glashaven 14-A, 3011 XH, Rotterdam, Nederland, 2003. ISBN 90-5235-166-X.

Rutten geeft in dit boek een uiteenzetting over planten die op de Boven- en Benedenwindse eilanden van de Nederlandse Antillen en Aruba voor magisch/religieuze praktijken (brua, obeah en voodoo) gebruikt worden. Hij bespreekt zowel de plantengebruiken bekend bij de oudste inwoners van deze eilanden, de Arowakken, als de recentere plantengebruiken die met de slaven vanuit Afrika geïntroduceerd zijn. In zijn boek behandelt Rutten onder andere witte (positief) en zwarte (negatief) magie, levitaties (zweven) en magische vluchten, trance en klopgesteenten, en de planten die hierbij gebruikt worden vanwege hun stimulerende, verdovende, of hallucinatie opwekkende componenten (psychoactieve componenten), of vanwege giftige componenten die gebruikt worden voor doelbewuste bijna dood (zombificatie) of volledige vergiftiging van een slachtoffer. Voor 35 plantensoorten worden de verspreidingsgebieden, de verschillende volksnamen, de actieve bestanddelen, en het effect op het menselijk lichaam besproken. Achteraan in het boek bevinden zich een lijst van psychoactieve componenten en de plantenfamilies waarin deze voorkomen, een verklarende woordenlijst, enkele structuurformules van actieve plantecomponenten, en een lijst met referenties van boeken waarin afbeeldingen van de besproken plantensoorten staan.

Rutten brengt in dit boek interessante (historische) gegevens samen, deels

afkomstig uit de literatuur, deels verzameld tijdens een beperkte veldstudie in 1956/57, over magische rituelen op de Antillen. Hij gebruikt echter veel magisch, chemisch en medisch jargon. Een aantal woorden hiervan zijn in de verklarende woordenlijst opgenomen. Het zou geholpen hebben als er aan het begin van het boek in de tekst naar deze lijst verwezen zou zijn. Daarnaast worden wetenschappelijke en volksnamen voor plantensoorten door elkaar gebruikt. De gebruikelijke lijst met trefwoorden en plantennamen (wetenschappelijke namen en volksnamen) ontbreekt, wat opzoeken bemoeilijkt. Op botanisch vlak zijn er meerdere onnauwkeurigheden. Zo staat er op p. 120 bij de naam *Thevetia peruviana* een foto van *Plumeria spp.*, en wordt *Thevetia* nog voor een tweede maal onrecht aangedaan door het op p. 177 als *Thevetica* te schrijven. *Agave* wordt nog toegeschreven aan de Amaryllidaceae familie, terwijl dit genus eigenlijk tot de Agavaceae behoort. *Albizia* en *Argemone* worden op p. 125 als *Albizzia* en *Argemona* geschreven. Op p. 131 worden twee synoniemen van *Cereus repandus* gegeven: *Subpilocereus repandus* (genus met kleine s geschreven) en *peruvianus*; van dat laatste synoniem moet het bijbehorende genus graden worden. Het blijkt hier om *Cereus peruvianus* te gaan, een synoniem van *Cereus repandus*, maar tevens een naam die in het verleden oncorrect aan specimens van *Cereus hildmannianus* is toegeschreven. Dit laatste had op zijn minst vermeld moeten zijn om verwarring te voorkomen. Het is ook volledig onduidelijk waarom genus en soortsnaam van elkaar gescheiden staan in het etnofarmacologisch lexicon, aangezien het onduidelijker is en meer plaats inneemt, en waarom de volksnamen onder

elkaar staan zonder de bijbehorende taal te vermelden. Op de plaats die bespaard zou zijn door de tekst beter te arrangeren, had een illustratie van de bijbehorende plant kunnen staan ter verduidelijking. Daarnaast staan er bij enkele soorten onderfamilies vermeld, informatie die in deze context eigenlijk niets toevoegt. Tevens rijst bij het lezen van de tekst de vraag, waar hier de grens getrokken wordt tussen psychoactieve/giftige planten enerzijds en magische planten anderzijds. In de Van Dale wordt magie omschreven als "alle manieren waarop de mens de natuurlijke krachten probeert te domineren met behulp van bezweringen, drankjes enz". Bij een aantal planten staat aangegeven dat ze voor magische rituelen gebruikt worden. Van andere planten, die bijvoorbeeld als stimulerend middel of voor vergiftiging gebruikt worden, is het magische aspect echter niet helemaal

duidelijk. Als iemand bijvoorbeeld *Cannabis sativa* rookt en "high" wordt of een paar giftige bessen eet en overlijdt, dan is daar weinig magisch aan.

Deze bespreking is grotendeels vanuit een botanische invalshoek geschreven, terwijl het boek verschillende wetenschappelijke disciplines overlapt. Rutten heeft een goede poging gedaan om de "magische kruiden in de Antilliaanse folklore" te beschrijven, en zijn werk en literatuurverwijzingen kunnen zeker als uitgangspunt dienen voor vervolgstudies. Een belangrijk punt dat echter uit dit boek naar voren komt, en waarmee rekening moet worden gehouden bij vervolgstudies, is dat het geen overbodige luxe is om bij het schrijven van interdisciplinaire teksten, experts uit verschillende vakgebieden de tekst te laten nalezen alvorens te publiceren.

Caroline SERVAES